

DONELAIČIO ŽEMĖ

1993 m. SAUSIS
VASARIS

KARALIAUČIAUS KRAŠTO MYLĖTOJŲ LAIKRAŠTIS

Nr.1(2)

Jonas Strielkūnas

Tėvyne, tu bangos,
Kur neša visus.
Tėvyne, tu langas
Per amžius šviesus.

Tu kalnas, pražilęs
Nuo mūsų kančių.
Tu bokštas, iškilęs
Virš mūsų vilčių.

Giesmė prakilnioji
Gimimo varpų.
Gėlė amžinoji
Ant mūsų kapų.

Ir vakar, ir šiandie,
Minty ir darbe -
Švenčiausioji šventė,
Gražiausia kalba.

1976 07 18

1989-ųjų metų Vasario 16-oji

Su skausmu
širdyse Lietuvos
žmonės sausio 13-ąją
minėjo savo vaikų žūtį
už Tėvynės laisvę
ir Nepriklausomybę.
“...Nemirtingumą ir
amžiną šlovę suteikia
tikrai Tėvynė...”

(Just.Marcinkevičius)

*

Sausio 15-ąją
Klaipėdoje įvyko
iškilmės, skirtos
70 metų Klaipėdos
atgavimo sukakčiai
paminėti.

*

Vasario 16-ąją
Lietuva
iškilmingai švenčia
Nepriklausomybės
Dieną.

Plakato autorius S.Lukoševičius. 1989 m.

Romualdas Ozolas

Kas bendra Nemuno kairėje ir dešinėje

Santykiai su Karaliaučiaus kraštu (Kaliningrado sritimi) - vienas svarbiausių Lietuvos politikos rūpesčių.

Galima džiaugtis, kad kartu su Lietuvos-Rusijos tarpvalstybine sutartimi 1991 metais buvo pasirašytas ir susitarimas dėl bendradarbiavimo su Karaliaučiaus kraštu (Kaliningrado sritimi). Tie du dokumentai yra juridinis visų mūsų ryšių pamatas ir garantas. Dabar šie dokumentai turi būti tikslinami ir konkretinami susitarimais dėl bendrų darbo kryptių, būdų bei formų abi puses labiausiai dominančiose srityse.

Jau susitarta dėl bendradarbiavimo teisės saugos, kultūros srityse, pasirašytas ketinimų protokolas dėl žemės ūkio ryšių, pramoninių asociacijų susitarimas. Rengiami kiti dvišaliai susitarimai. Naujų metų proga į Lietuvą atvykusi Karaliaučiaus krašto (Kaliningrado srities) vadovybė pateikė daug vertingų pasiūlymų, kuriuos krašto administracijos vadovas Jurijus Matočkinas "Tiesos" laikraštyje išplėtojo iki išsitos ryšių su Lietuva sistemos. Atsakomojo žo-

džio dabar laukiama iš Lietuvos.

Krašto vadovybės siūlomi bendradarbiavimo pagrindai iš esmės atitinka pernai Karaliaučiuje (Kaliningrade) Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos ir Karaliaučiaus krašto (Kaliningrado srities) Tarybos deputatų susitikime aprobuotas darbo kryptis ir būdus. Gaila, kad tik dalis darbų tebuvo padaryta.

Manau, nebus esminių nesutarimų dėl mūsų ryšių palaikymo būdo: sukurti kompleksinę santykių plėtojimo programą, ją konkretizuoti terminuotais veiklos sričių susitarimais, patvirtinti nuolatinę darbo grupę ir paskirti abiejų pusių atstovus nuolatiniams ryšiams palaikyti bei netikėtai iškilusiems tarpvalstybinio lygmens klausimams spręsti. Tai normalių tarpvalstybinių ryšių siekimas.

Normalių tarpusavio ryšių nori ir Lietuva, ir Kaliningrado sritis. Jie gali būti ugdomi dvejopu pagrindu: visų pirma, pagal srities dalartinės priklausomybės Rusijai statusą ir, antra, turint galvoje tą statusą, kurį šis kraštas gali

gygti po to, kai klausimą dėl Karaliaučiaus krašto (Kaliningrado srities) administravimo, Antrojo pasaulinio karo nugalėjusiųjų šalių sutarimu laikinai pavesti šiandien nebeegzistuojančiai Tarybų Sąjungai, peržiūrės Pasaulio bendrija Helsinkio proceso kontekste. Koks bus tada nustatytas krašto statusas, neaišku, dėl to jau senokai tyliai grumiasi Rusija, Vokietija ir Lenkija. Lietuva, sutartį su Rusija sustiprindama susitarimu dėl Karaliaučiaus krašto (Kaliningrado srities), pirmoji tarptautiniu lygiu perėmė Rusijos siekimą savo interesus šiame krašte įteisinti jau ilgesniems laikams. Tai bus svarbus Rusijos argumentas ir būsimosiose tarptautinėse konferencijose šiuo klausimu. Šiandien mūsų politika remiama Lietuvos-Rusijos sutartimi ir jį lydinčiu susitarimu: mes pripažįstame visus Rusijos Federacijos valstybinius veiksmus Karaliaučiaus (Kaliningrado srities) atžvilgiu teisėtais, kartu remiame visus krašto (srities) va-

dovybės žingsnius autonomizacijos link. Lietuvoje nesvetima nuomonė, kad suverenios Baltijos respublikos sukūrimas būtų vienas iš Europai priimtinausių "Karaliaučiaus (Kaliningrado) problemos" sprendimo variantų. Lietuva niekada nesutiktų su krašto priskyrimu Vokietijai ar Lenkijai. Tačiau šis problemos sprendimo variantas iškiltų, jei krašto valdžia nesugebėtų įgyvendinti autonomizacijos linijos arba kas nors iš Rusijos jėgų sugebėtų jai rimtai pakenkti. Lietuva negalėtų bijoti krašto autonomizacijos tendencijų - net visai savarakiškas jis negalės nieškoti kuo geriausio santykių su Lietuva varianto: geopolitiškai lemia, kad vien Lietuva Karaliaučiu (Kaliningradui) tegali padėti. Artimiausias tarptautinis mūsų santykių sureguliuojimo lygmuo turėtų būti Karaliaučiaus krašto (Kaliningrado srities) asocijavimas Baltijos asamblėjoje ir - galbūt - Baltijos taryboje.

Vykstant didiesiems tarpvalstybinių santykių galutinio sureguliuojimo po Antrojo pasaulinio karo (jie dar nebaigti

reguluoti net ir Baltijos kraštuose - Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje: rusų armija dar neišvesta) darbams, nuobodžiauti neturėtume ir politinėje kasdienybėje. Kaip sutvarkyti sienas ir jų režimą, muitines ir jų veikimą, tarptautinę nusikaltamųjų jėgų kontrolę, kaip normalizuoti abiejų pusių piliečių buitinius ryšius, kultūrinius interesus ir t.t., ir pan. - visa tai turi būti daroma jau šiandien, tvarkoma nuolat ir intensyviai. Ir kuo produktyviau - tuo abiem pusėms geriau. Dar daug nereguliuotų, neapgalvotų, klaidingų, nebūtinų žingsnių daro ir viena, ir kita pusė, dar nemaža nepasitikėjimo ir net priešiško jausmo žmonės ir kairiame, ir dešiniame Nemuno krante. O per tą laiką Priegliaus krašte kaupiasi ir tvinksta naujos jėgos ir tendencijos, ne visada pageidautinos nei Karaliaučiaus (Kaliningrado) rusams, ukrainiečiams, lietuviams, nei Lietuvos tautai Lietuvoje. O Nemunas jungia mus į bendrą, politinių prietarų nesukaustytam protui gerai matomą gyvenimo erdvę. Kai kas tai jau suvokia ir dirba, pildydamas tą erdvę nauja tikrove. Nenuostabu: gerai, gražiai ir laimingai gyventi siekė visi ir visada - ir Nemuno kairėje, ir dešinėje.

Žvilgsnis iš šalies

Praejusiu metų gruodžio 12 d. Tilžėje ponios Bieliūnienės bute (V. Talacho g. Nr. 21a, bt. 18) įvyko Karaliaučiaus krašto lietuvių kultūros bendrijos tarybos posėdis. Man buvo įdomu ir naudinga susipažinti, kaip dirba šis vadovaujantis organas, apie kurį teko išgirsti visokių kalbų.

Posėdį vedė tarybos pirmininkė Danutė Narušaitė iš Tilžės. Nedalyvavo, berods, tik šeši tarybos nariai (iš aštuoniolikos). Pirmiausia buvo nustatyta lengvosios mašinos (kuria už simbolinį užmokestį bendrijai perleido Lietuvos Ministrų Taryba) naudojimo tvarka. Tai užėmė gana daug laiko, todėl apie kitus klausimus teko kalbėtis paskubomis.

Karaliaučiaus miesto lietuvių draugijos pirmininkas Algimantas Savickas papasakojo, kad beveik metus miesto lietuviai renka srities tautybų centro patalpose. Ateina 30-50 žmonių. Naujus žmones pritraukti sekasi sunkiai. Reikėtų turėti savas patalpas. Žadama perduoti draugijai Lietuvos bastijoną (jį reikėtų remontuoti). Surengta tautodailės darbų parodėlė.

Apie Ragainėje lapkričio 22 d. įvykusį šio rajono bendrijos skyriaus atskaitinį susirinkimą pranešė Sigitas Šamborskis. Jame jis išrinktas skyriaus pirmininku, pavaduotoja - J. Žadeikienė. Jis, be to, informavo, jog gavęs ir prieš kelias dienas atvežęs į Ragainę 8 tūkstančius knygų (su katalogu) iš panaikintos Vilniaus Stovybininkų rūmų bibliotekos. Baigdamas S. Šamborskis pareiškė, jog jis neradęs bendros kalbos su D. Narušaitė ("kuri su daugeliu tarybos narių susipykusi") ir atsistatydina iš jos pavaduotojo pareigų. Šeši tarybos nariai pridėjo savo raštišką pareiškimą, kuriuo jie išreiškė nepasitikėjimą pirmininke. D. Narušaitė savo ruožtu surengė dalyvaujančiųjų apklausą, kad įrodytų, jog ji su niekuo nesipyksta.

Tarybos posėdis kartais panašėjo į turgų, kartais - į karingo vėtrijos vedamą komjaunimo susirinkimą. Kartais jai rėdėsi, jog bus pereita prie dalykinės kalbos, kaip normalizuoti draugijos veiklą. O kad opius lietuviams klausimus spręsti sekasi nelengvai, parodys keletas pavyzdžių.

Antai jau 1992 m. rugsėjo mėnesį Karaliaučiaus vaikų darželyje lopšelyje Nr. 20 (Šilerio g. Nr. 1) galėjo pradėti veikti lietuviška grupė. Atrodė, nebus sunku šią grupę sukomplektuoti, juk mieste gyvena per 4 tūkstančius lietuvių. Deja, Karaliaučiaus lietuvių kultūros draugijos pirmininko pavaduotojui Vytautui Vėgėlei, apsiėmusiam surašyti norinčiuosius, su šia užduotimi susidorooti nepavyko. Nors apie būsimą lietuvišką grupę paskelbė laikraštis "Kaliningradskaja pravda" (Nr. 225, lapkričio 7 d.), nors kabėjo skelbimas vaikų poliklinikoje (kur dirba V. Vėgėlės dukterė), atsirado vos 8 vaikučiai. Atrodytų, pradžiai ir tiek gana. Tačiau padėti sukomplektuoti pats V. Vėgėlė, atsisakęs sąrašėli perduoti švietimo skyriui, nes, girdi, lietuviukų grupėi buvusi paskirta "ne ta" vedėja. V. Vėgėlės nuomone, skiriant darželio personalą, pirmiausia turėtų pritari klebonas A. Gauronskis, po to pati bendrija... Visgi, atrodo, susitarė, jog sąrašas valdžios įstaigai bus perduotas nedeisiant, kad lietuviška vaikų grupė Karaliaučiaus darželyje imtų veikti kuo greičiau.

Posėdyje dalyvavęs Kaliningrado srities administracijos Tautybų skyriaus vedėjas E. Čajauskas pakomentavo situaciją su lietuvių grupė darželyje ir atkreipė dėmesį, jog dalykinio aktyvumo lietuvių galėtų pasimokyti iš kitų srities tautinių bendrijų.

Pranas Žvinklys iš Lazdynų papasakojo, jog rajono lietuviams išdalinta 3 tūkstančiai knygų ir vaikiškų knygelėlių. Iš Kauno platinimui anksčiau gau-

davęs 12 pavadinimų laikraščius. Neaišku, ar ką nors gaus 1993 metais. Atsirado problema su išvežiojimu - transportas brangus, o pinigų nėra. Tai nėra vien Lazdynų problema. Šių eilučių autorius prisiminė girdėjęs, jog nemaža periodinės spaudos Karaliaučiaus kraštui atsiunčiama į Panemunės biblioteką, kur dirba pirmininkė D. Narušaitė, tačiau žmonės ta spauda ne visuomet pasiekia. D. Narušaitė tuoj pat atrežė, kad minėtą spaudą ji reguliariai atveža į Tilžę ir kam priklauso išdalina per pamaldas. Teko tuoj pat atsiprašyti dėl nepagrįstai ant jos mesto šešėlio, o sau padaryti išvadą, jog negalima priekaištauti neturint rankose nepaneigiamų faktų. Galui pridėti tik tiek, kad į Panemunės biblioteką 1992 metais reguliariai buvo siunčiama aštuonių pavadinimų periodika.

Nuotaiką praskaidrino Karaliaučiaus krašto parapijų klebonas Anupras Gauronskis, artėjančių Šv. Kalėdų proga palinkėjęs visiems gyventi santarvėje. Beje, jis konstatavo, jog užregistruota jau 11 katalikų bendruomenių. Dirbti sunku, nes vienas visų parapijų neaprepsias, o pagalbos iš Lietuvos Bažnyčios laukia nesulaukia. Padeda jam tik Karaliaučiuje įsteigtas vokiečių katalikų centras.

Pastebėjimai

Pabuvojus minėtame Kaliningrado srities lietuvių kultūros bendrijos valdybos posėdyje ir perskaičius V. Šilo straipsnį, tenka priminti Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerijos, besirūpinančios tautiečių bendruomenių kultūros ir švietimo reikalais užsienyje, 1992 m. gegužės 5 d. laišką srities LKB valdybos pirmininkei D. Narušaitėi, kurio mintys valdybos nariams turbūt liko nežinomos. Šiame laiške be kita ko rašoma: "...mūsų, kaip kitos šalies, valstybinės institucijos ir Kaliningrado srities tarpusavio sprendimai bus rezultatyvūs tik tuomet, kai lietuvių kultūrinė bendrija, telkdamas ten gyvenančius tautiečius ir ugdydama jų savimone, bus gyvybiška ir dinamiška, o savo teisėtus pageidavimus vietinei vadovybei formuluos pagrįstai ir apgalvotai, vadovaudamasi srityje veikiančiais įstatymais ir remdamasi atitinkamais Lietuvos-Rusijos sutarčių straipsniais". Kaip bebūtų gaila, dabar galėtume pasakyti, jog LKB valdybos nesutarimai ir neveiklumas net stabdo susitarimų įgyvendinimą. Kalbėti apie tai ypač aktualu šiandien, kai Lietuvos ir Kaliningrado srities santykiai įgauna pozityvų pobūdį, o Bendrija ruošiasi atskaitinei rinkiminei konferencijai. Mes viliamės, kad atnaujinta LKB vadovybė imsis konstruktyvaus darbo ir, kaip rašoma minėtame laiške, "...derindami ketinimus ir veiksmus, galėsime sėkmingai tamauti Kaliningrado srities lietuvių bendruomeni ir pelnyti deramą svetimųjų pagarbą".

Steponas Lukoševičius

Vacys Bagdonavičius

Pasimokykime iš Vydūno

(Iš Mažosios Lietuvos draugijų istorijos)

Atgimusi, nepriklausomybę atgavusi Lietuva nepamiršo ir Mažosios Lietuvos, dar ne visai sunykusių jos kultūros paminklų bei likimo nublokštų tenai gyventi tautiečių, pastaruoju metu energingiau susirūpinusių savo prigimtinėmis teisėmis ir pareigomis. Lietuvoje veikia nemažai visuomeninių sambūrių, kurie domisi ir rūpinasi Mažosios Lietuvos kultūros paveldu ir tenykščių lietuvių reikalais. Kad geriau sektųsi užsibrėžtus užmojus įgyvendinti, tiek šiems sambūriams, tiek tenykščiams lietuviams labai pravartu pažvelgti į praėjusius laikus, daug kuo primenančius dabartį ir todėl daug kuo pamokančius.

XIX a. pabaigoje Mažosioje Lietuvoje kilo tautinis sąjūdis, kuriam impulsų teikė ir Didžiosios Lietuvos siekiai veržtis laisvon būtin. Bet buvo ir kitų impulsų. XIX a. pabaigoje Vokietijos valdžia pradėjo sparčiai nutautinti vietos lietuvius ir kitas tautines mažumas. Germanizacijai pajungiamos mokyklos, bažnyčios, valdžios įstaigos. Lietuvių nutautėti vertė ir gyvenimo sąlygos: vokiškai kalbėti - visur lengviau prieisi, mieste apsigyvensi, praturtėsi. Būsi atkaklus lietuvis - visur panieką jausi, tarnybos negausi, mulkinamas būsi. Taip tilo lietuviška šnektė ir gražiai skambėjusi daina - lietuvių emė skursti.

Gal būtų ji greitai sunykusi, jei niekas nebūtų bandęs pažadinti lietuvių tautinės dvasios ir pasididžiavimo visame pasaulyje branginama sava kalba bei kitu protėvių dvasiniu palikimu. Net vokiečių švietuliai tuo lietuvių senelių palikimu emė žavėtis ir puolė jo trupinius rankioti bei į muziejus gabenti. Jų netiesiogiai paskatinti, pabudo ir patys lietuviai. Tik jiems ne į muziejus savo dvasios lobius uždaryti, rūpėjo, o jų gyvenimą tęsti, pačią tautos gyvastį gaivinti. Vienas pirmųjų tuo susirūpino daugybę kalbų (taip pat ir lietuvių) mokėjęs sorbų kilmės poetas Jurgis Zauerveinas. Tilžėje 1885 m. vasario mėn. susibūrė pirmoji kultūrinė lietuvių draugija "Birutė", kuri tūkstančius tautiškai užnūdusių tėvynainių pažadino. Jos aktyviausi veikėjai buvo M. Jankus, J. Mikšas, K. Voska, E. Vejeris, J. Zauerveinas, V. Bruožis, J. Lapinas, D. Zauernius ir kiti. Ši draugija įvairiose Mažosios Lietuvos vietose - Tilžėje, Klaipėdoje, Katyčiuose, Kaukėnuose,

š. Naujojoje, Plaškiuose, Smalininkuose, Ragainėje ir kitur - rengdavo lietuvininkų susirinkimus. Juose kėlė gimtosios kalbos svarbą, nušviesdavo Lietuvos praeitį, supažindindavo su gimtąja literatūra ir tautosaka. Taip pat buvo kaupiama didžiulė lietuviškų knygų biblioteka. Į susirinkimus sueidavo nuo keliolikos iki kelių šimtų žmonių. Draugija norėjo leisti savo laikraštį, spausdinti knygas, steigti šventadienes lietuviškas mokyklas, bet tų siekių įgyvendinti nepavyko.

Po metų kitų pašlįjo "Birutės" vadovų santarvė, tarp jų kilo šokių ir tokių nesupratimų, ypač dėl Didžiąjai Lietuvai leistos "Aušros" spausdinimo, ir ji visai pasilpo. Tik artėjančiomis dešimtmėčio sukakčiais, draugija vėl atgijo. Tas atgijimas pagimdė naują tradiciją kultūriname lietuvininkų gyvenime. Jubiliejaus metu (1895 m. vasario 17 d.) Tilžėje buvo suvaizdintas pirmas lietuviškas vaidinimas ir atliktas pirmas lietuviškų dainų koncertas. Žiūrovams tai labai patiko, ir nuo šiol panašios šventės su spektakliais ir koncertais imtos rengti nuolat.

Tų pačių metų pabaigoje Tilžėje įsikuria dar vienas kultūrinis sambūris - choras prie miesto lietuvių bažnyčios, vėliau išaugęs į teatrinį ir koncertinį kolektyvą, pasivadinusį Tilžės lietuvių giedotojų draugija. Ši draugija iš pradžių talkino "Birutei", rengiant šventes. Bet pastarąjį greitai vėl paėjo, o Giedotojų draugija, labai kruopščiai ir nuosekliai dirbdama, greitai tapo pagrindine lietuvininkų dvasinio gyvumo reiškeja. Šios draugijos atliekamos giesmės ir dainos bei nuostabūs vaidinimai ne tik padidina "Birutės" pažadintų lietuvių

skaičių, bet ir ugdo juos kaip taurius, garbingus žmones, kelia jų tikrąją kultūrą, stiprina jų dorą ir dvasingumą. Mažoji Lietuva pačioje XIX a. pradžioje naujai pražydė savo kultūros žiedais, kuriais ima žavėtis ir šviesesnieji vokiečiai. Lietuviškumas pasirodė esąs ne tik gyvas, bet ir pakeltas garbėn. Giedotojų draugija savo šventėmis ir vakarais tampa pavyzdžiu net Didžiąjai Lietuvai. Taip buvo todėl, kad šią draugiją įkūrė, jai visą laiką vadovavo, dainuojamas dainas parinko ir vaidinamus dramų veikalus rašė ypatingas žmogus, turėjęs didelį kūrybų talentą, gilų mastytojo protą, kilniadvasę sielą ir tikro lietuvių širdį. Tasai žmogus - Vydūnas, iš paprasto Tilžės berniukų devynklases mokyklos mokytojo jis išaugo į įžymų rašytoją, filosofą, energingą kultūros veikėją.

Giedotojų draugijai pasiekus didelių aukštumų, sukilo ir jau beveik visai besunykstančios "Birutės" naujųjų, iš jaunimo atėjusių, vadovų ambicijos. Jos pirmininkas J. Vanagaitis iš pradžių pasireiškė kaip ugingas kalbų sakytojas, kaip germanizatorių demaskuotojas ir apsnūdėlių lietuvių budintojas. Giedotojų draugija irgi manė, kad tokių kalbų sakymas yra naudingas, kad "Birutei" dera tuo užsiimti, kad abi draugijos savo veikimu papildys viena kitą. Taip ir buvo susitarta. Tačiau to susitarimo laikytasi neilgai, nes "Birutei" norėjosi didesnę garbę, ji bandė teatro ir dainos baruose nurungti giedotojus. Nuo 1908 m. vasaros vėl bandoma rengti "Birutės" šventes, tačiau jos būdavo labai blankios, toli gražu neprilygo Giedotojų renginiams ir sutraukdavo mažai žmonių. Nepasisekus nurungti giedotojų, birutininkai emė ant jų nirsti ir vartyti pikta propagandą. 1908 m. pabaigoje J. Vanagaitis išleido brošiūrą "Bangos, pavestos "Birutės" naudai", kurioje Giedotojų draugija ir jos vadovas buvo apkalinti... tamauja germanizatoriams. Esą jie vokiečių valdžios suburti tam, kad sunaikintų tikrąją lietuvišką reiškeją "Birutę". Bendra abiejų draugijų veikla buvo apibūdinta kaip būdas giedotojams patekti į birutininkų gretas ir jas išardyti. Štai kaip birutininkai atsidėjo giedotojams už ne kartą rodytą pagalbą!

Giedotojų vadovas ir šioje situacijoje parodė itin aukštą kultūrą - nepuolė į beprasmiškus ginčus, į daugiau negu netaktišką puolimą reaguoti labai santūriai. Taip birutininkų kaltinamas konfliktas buvo užgesintas. Tokios aukštos kultūros, dvasinės pusiausvyros Vydūnas mokė ne tik savo artimus bendražygius, bet ir visą mūsų tautą. Savo filosofijoje jis aiškino, o gyvenimo praktika ir elgesiu akivaizdžiai rodė, kad žmogus, o su juo ir tauta, turi tobulėti iš vidaus, ugdydama savo dvasinę kultūrą, kurdamas jokiai pavergimui neįveikiamą vidinę tvirtovę. Kaip tokios išminties pritrūksta ir šiandien, kiek bereikalingų nesusišnekėjimų ir konfliktinių situacijų atsiranda mūsų pačių veikloje, siekiant kilmę tikslų! Būtinai išnokti tų konfliktų negilinti, įžvelgti ne tiek savo ambicijas, o patį tikslą, vardan kurio kartais reikia didelio atlaidumo. Pasimokykime iš Vydūno!

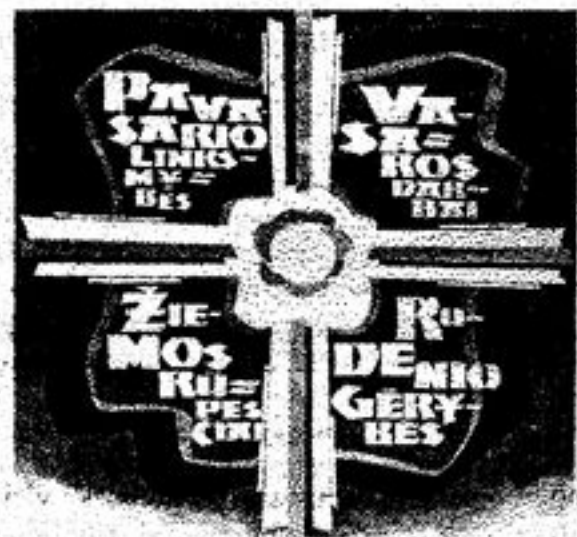
Užgesus "Birutės" ir Giedotojų konfliktui, abi draugijos, derindamos savo veiklą, gražiai darbavosi iki pirmojo pasaulinio karo. Iš jų abiejų Mažosioje Lietuvoje išsižiebė ir daugelis kitų tautinio gyvumo židinių. Abiejų draugijų nariai savo gyvenamosiose vietose (Klaipėdoje, Katyčiuose, Plikiuose, Doviliuose, Rukuose, Paskalviuose, Vainočiuose, Plaškiuose, Kintuose, Vyziuose ir kitur) emė kurti jaunimo draugijėles.

1912 m. šios draugijėlės įsteigė savotišką savo atstovų tarybą - "Santarą", kurios pirmininku išsirinko Vydūną. Tiek Giedotojų, tiek "Birutės" veikla paskatino kurtis ir kitas Mažosios Lietuvos sambūrius - Gumbinės lietuvių draugiją, Tilžės lietuvių klubą, Prūsų lietuvių susivienijimą, Keliaujančių Prūsų lietuvių knygyną, Prūsų lietuvių jaunimo susirašinėjimą, "Spaudos" draugiją.

Po pirmojo pasaulinio karo Vokietijai atitekusioje Mažosios Lietuvos dalyje (dabartinėje Kaliningrado srityje) kai kurios draugijos, nors ir labai sunkiomis aplinkybėmis, dar veikė. Bet 1935 metais viskas, kas lietuviška, buvo uždrausta.

Ona Kruglikova (Kaliningrado m.), Vytautas Šilas (Mažosios Lietuvos reikalų taryba), Valdemaras Šimėnas (Prūsos ir Mažosios Lietuvos fondas) ir Vanda Vasiliauskienė (Kaliningrado sr., Slavsko rajonas).

Platinant laikraštį "Donelaičio Žemė" gautos lėšos skiriamos laikraščio persiuntimo išlaidoms ir kitoms Kaliningrado srities lietuvių kultūros bendrijos organizacinės veiklos reikmėms.

K. Donelaičio draugijoje

Š. m. vasario 27 d. (šeštadienį) 11 val. kviečiama Kristijono Donelaičio draugijos konferencija, kuri įvyks Vilniuje, Basanavičiaus 5 (Kultūros ir švietimo ministerijos II rūmai).

Kviečiame visus, kurie nori įsijungti į Draugijos veiklą. Kristijono Donelaičio draugija įsteigta, siekiant puoselėti ir saugoti lietuvių literatūros ažuolo Kristijono Donelaičio atminimą Lietuvoje, buvusioje Mažosioje Lietuvoje ir užsienyje, tirti ir populiarinti jo kūrybinį palikimą, palaikyti ryšius su šiuo metu Mažosioje Lietuvoje gyvenančiais lietuviams, remti jų pastangas integruotis į lietuvių kultūrą. Dar vienas svarbus Draugijos uždavinys - ruošti talkas K. Donelaičio memoriale Tolminkėmyje ir jo gimtinėje Lazdynėliuose,

dalyvauti įamžinant K. Donelaičio amžininkų ir jo kūrybos puoselėtojų atminimą jų gyventose vietose, statant jiems paminklus, memorialines lentas, prižiūrint jų kapus.

N. Kitkauskas,
K. Donelaičio d-jos pirmininkas

Kol Kaliningrado srities LKB nesustiprės tiek, kad galėtų nuosti leidinį, Karaliaučiaus krašto mylėtojų laikraštį "Donelaičio žemė" ketinama leisti Vilniuje. K. Donelaičio draugijos valdybos posėdyje, kuris įvyko 1993 01 18, patvirtinta tokia redakcinės kolegijos sudėtis: Vacys Bagdonavičius (Vydūno d-ja), Vytautas Gocentas (Lietuvininkų bendrija "Mažoji Lietuva"), Albinas Jovaišas, Napalys Kitkauskas ir Steponas Lukoševičius (visi trys - K. Donelaičio d-ja).

Žodis apie mokytoją

Būna gyvenime laimingų žmonių, kurie anksti suvokia savo pašaukimą. Karaliaučiaus krašto Mokytoją Aldoną Skauronienę gamta apdovanojo pedagogo talentu. Keturiasdešimt septyneri metai atiduoti vaikams, trys dešimtmečiai iš jų - Eitkūnų (Černyševskoje) lietuviškai mokyklai. Gal todėl, pažaisdamas gramatikos taisykles, rašau žodį Mokytoja didžiąja raide.

Matė Mokytoją Karaliaučiaus krašto žmonės net per televiziją, kai buvo demonstruojamas dokumentinis filmas apie ją. Jos vadovaujamas šokių ratelis apkeliavo ne vieną krašto miestą, sėkmingai koncertavo daugelyje vietų. O kiek į gyvenimą ji palydėjo žmonių! Dabar jie pasklidę po visą pasaulį - inžinieriai, mokslininkai, žurnalistai, pedagogai...

Nesuskaičiuosi ir neprisiminsi visų lietuviukų, su kuriais dalintasi mokyklos džiaugsmiais ir rūpesčiais. Jos auklėti ir mokyti vaikai - geriausi, nuoširdžiausi draugai. Ir suaugę jie prisimena savo Mokytoją - rašo jai laiškus.

Gaila, mažai kas žino, kad kaip tik ji išsaugojo Eitkūnų pradinę mokyklą Lietuvai. Tai bene didžiausias Mokytojos nuopelnas sunkiame lietuviybės skleidimo darbe. Ypač jos žygio didybė aiškėja, kai prisimeni tuos lietuvius, kurie irgi bandė įdirbti lietuviybės dirvonus Karaliaučiaus krašte, bet nesėkmingai, ir buvo priversti grįžti atgal į Lietuvą.

Dirbdama Eitkūnų lietuviškoje mokykloje, Mokytoja įskiepijo meilę lietuvių kalbai šimtams lietuvių vaikų, išmokė juos mąstyti lietuviškai.

Kaip dažnai būna, daug ką žmogaus gyvenime lėmė atsitiktinumai. Juk jeigu ne tasai kaimo kunigas, kuris antrojo pasaulinio karo metu išgelbėjo Jurgiškų kaimo žmonių gyvybes, niekas nebūtų išgirdęs apie Aldoną Skauronienę. Turbūt tuomet Dievas išgirdo kunigo maldą, padovanojo ir mažajai Aldutei gyvenimą.

Gražiausius savo gyvenimo metus Mokytoja paaukojo Eitkūnų mokyklai. Ji dieną naktį rūpinosi nelaimingais skurstančiais lietuvių vaikais. Daug karčių nuosėdų paliko Mokytojos širdyje tie rūpesčiai. Nelengvas darbas, sunki kova dėl lietuvių vaikų šviesesnės ateities, pagaliau sunki sąnarių liga - tai tos aukos, kurias Mokytoja atidavė, kad rugsėjo pirmąją Eitkūnuose vėl skambėtų lietuviškas varpelis. Todėl, pažaisdamas taisykles, vėl rašau žodį Mokytoja didžiąja raide.

Sigitas Kuras,

buvęs A.Skauronienės auklėtinis

Sausio 6-ąją

Lietuvoj žiema. Šilutės autobusų stotyje aš ir mano lietuviukė, Lietuvių namų vidurinės mokyklos penktokė Viktorija. Sniegas drimba dideliais puriais kšniais ant kepurės, lipdo akis, drėkina lūpas. Viktorija tupinėja aplink, savo mažu delniuku gina mane nuo sniego... Man gera. Įsivaizduoju daug tokių stotelių ir už Lietuvos ribų, o jose stovi lietuviukai, kurie po žiemos atostogų skuba į Vilnių, į Lietuvių namus, prie kaitraus židinio, prie kurio sušyla netgi ir visai sužvarbusi lietuvių vaiko širdis. Kas skuba vienas, kas lydimas mamos, kas mokytojos...

Kalbuosi su savo buvusiu mokinuku:

- Viktorija, anąsyk sakei, kad labai pasiilgai mamos, net verkei. Kaip dabar, ar noriai važiuoji į Vilnių?

- Noriu ten mokytis: mano pažymiai geri, mokytojai nešaukia ant mūsų. Labai patinka direktorius, labai gera auklėja.

- O mama?

- Mamos pasiilgsiu. Vilniuje mažiau laisvės. Jasnoje laksčiau, kur norėjau, o Vilniuje neleidžia eiti, kur nori. Priprasiu prie tokios tvarkos.

- Ką veikei per žiemos atostogas?

- Čiužinėjau nuo kalnų, ant ledo, net kojas

skauda. Dar mokiau savo namo kaimynę Mašą lietuviškų raidžių. Ji irgi norėtų mokytis Vilniuje.

- Kuo tu norėtum būti?

- Duonos ar tortų kepėja. O gal, kaip teta, zootechnike.

- O mokytoja ne?

- Jei būčiau mokytoja, mokyčiau vaikus, kad jie nebūtų gorbūs - nenorėtų daug pinigų turėti, kad mergaitės nesidažytų, kad nė vienas nerūkytų ir negertų. Aš pati niekada nerūkyčiau ir negersiu.

- Apie ką tu dabar galvoji?

- Apie savo kambario draugę Alioną. Ji gal bus jau grįžusi iš namų...

- Ji gera draugė?

- Labai. Kai aš pasiilgsiu namų ir noriu verkti ar verkin, ji mane ramina, sugalvoja įvairių žaidimų. Ji geriau supranta matematiką, tai man padeda, o aš ją pamokau lietuvių kalbos.

- Kokia kalba abi kalbatės?

- Aš jai sakau - kalbėkime lietuviškai. Kalbam, kalbam, o žiūrėk, ji ir nepajunta, kaip pradeda rusiškai...

Viktorija lanko choro repetitijas, svajoja apie krepšinį.

Ne, negaila nemiegotos nakties, nebaisus ir šaltas kambarys Jasnoje. Nes yra prasmė! O tai svarbiausia.

Mokytoja Vanda Vasiliauskienė
Kaliningrado srities Slavsko rajonas, Jasnoje

Pamąstymai išaušus Naujųjų Metų rytui

Išaušęs Šventų Kalėdų rytas atvėrė mums kelią į šviesos ir meilės karalystę. Praėjusieji kalėdiniai susibūrimai Tilžėje ir Ragainėje bei kitose Karaliaučiaus krašto vietovėse buvo, kaip niekad anksčiau, mieli. Gruodžio 26 dieną Ragainėje buvo aukojamos kalėdinės šventosios mišios, o 27 dieną visas Ragainės lietuvių bendrijos skyrius susirinko į kavinę "Pasimatymas", visą mielą dieną linksmai šventė. Kiekvienas su savimi atsinešė Kūčių ir Šv.Kalėdų valgių, vaikučius aplankė Kalėdų senelis. Lietuviškos pradinės mokyklos mokinukai drauge su mokytoja Aldona Šimanavičiūte deklamavo eiles, dainavo, minė mįsles ir kartu su tėveliais, dėdėmis bei tetomis šoko lietuviškus ratelius, žaidė žaidimus. Vėliau taip įsilinksmo, kad sušokė šoki, pasibučiuodavome. Visi pamilome vienas kitą ir santarvę.

Prieš Naujuosius metus kartu su Ragainės pradinukais ir mokytoja Aldona buvome nuvykę į Klaipėdą, kur mus globojo Klaipėdos Vytautų klubo ir Šv.Kazimiero draugijos atstovas Adolfas Bušauskas.

Praėjus šventėms, leiskite su jumis pasidalinti mintimis apie šios žiemos ir pavasario neatidėliotinus darbus. O jų labai daug!

Dar sausio mėnesį būtina užbaigti Lietuvos Respublikos vienkartinį išmokų tremtiniams ir politiniams kaliniams, gyvenantiems Karaliaučiaus krašte, išdavimo akciją.

Vasario mėnesį turėtų įvykti Gumbinės Lietuvių draugijos steigiamoji konferencija bei Nepriklausomybės dienos - Vasario 16-osios minėjimai rajonų ir miestų lietuvių kultūros bendrijos skyriuose. Kadangi tai bus visuotiniai susirinkimai, tad būtina jų metu išrinkti delegatus į antrąją Kaliningrado srities lietuvių kultūros bendrijos konferenciją. Iki šio svarbaus renginio būtina suruošti Lazdynų, Gastų ir Karaliaučiaus miesto atskaitines rinkimines konferencijas, kurias jau pravedė tilžiškiai, ragainiškiai ir stalupėniškiai.

Kovo mėnesį žadu šaukti krašto lietuvių jaunimo klubo steigiamąją konferenciją. Todėl laukiu ir jaunimo atsiliepimų. Manau, kad šis jaunimo padalinys galėtų įstoti į Pasaulio Lietuvių Jaunimo Bendruomenę tikrojo nario teisėmis ir pradėtų aktyviai bendrauti su lietuvių jaunimu užsienyje. Be to, būtent šio padalinio atstovai galėtų įsijungti į bendrą ūkinį struktūrų steigimo darbus kartu su Lietuvos verslo žmonėmis.

Visus šiuos renginius turėtų vainikuoti Karaliaučiaus krašto lietuvių kultūros bendrijos antroji atskaitinė-rinkiminė konferencija. Konferencijoje turėtų dalyvauti delegatai nuo Karaliaučiaus (Kaliningrado) ir Tilžės (Sovietsko) miestų, Ragainės (Nemano), Lazdynų (Krasnoznameneko), Stalupėnų (Nesterovo), Gumbinės (Gusevo), Gastų (Slavsko) ir kitų rajonų lietuvių bendrijos skyrių, Tremtinių ir politinių kalinių, jaunimo bendrijos skyrių, taip pat religinių konfesijų atstovai.

Kadangi visose išvardintose organizacijose yra beveik vienodas narių skaičius, tad nuo kiekvienos organizacijos galėtų būti po 10-15 delegatų. Kaip jau minėjau, delegatus rinkti galima būtų ir Lietuvos Nepriklausomybės Dienos minėjimų metu, tik šiuo atveju žmonės reiktų informuoti iš anksto.

Bendrijos konferencija turėtų išspręsti visus konfliktus, išrinkti naują Tarybą bei jos pirmininką.

Tad kviečiu bendram vaisingam darbui. Tepadeda mums Dievas.

Sigitas Šamborskis

LKB Ragainės skyriaus pirmininkas
Neman, Sodovij persulok 4-2, tel.2 29 19

Kalėdų šventės Kaliningrade

Kaliningrado miesto lietuvių draugija gražiai atšventė Šv.Kalėdas. Gruodžio 26-ąją daugiau kaip šimtas tautiečių su vaikučiais ir anūkieliais susirinko į vakarą, kuris vyko Kirovo gatvės 17 name. Juos su šventėmis sveikino Draugijos pirmininkas A.Savickas ir religinės bendruomenės pirmininkas V.Vėgėlė.

Daug džiaugsmo suteikė Kalėdų Senelis, kuris mažiesiems įteikė dovanėles. Bibliotekininkė Birutė Stankevičienė papasakojo apie lietuviškas Kūčių-Kalėdų apeigas ir papročius. Tarp susirinkusių pasirodė becsa net trys varduvainikai Steponai. Ir jie buvo apdovanoti, pasveikinti tradicine lietuviška - "Ilgiausių metų". Tad visą vakarą skambėjo lietuviškas žodis ir lietuviškos dainos. O svarbiausia, išsiskirstydami visi išsinešė širdies kertelėje dvasinę šilumą ir džiaugsmą. Ta proga visų mokytojų vardu nuoširdžiai dėkoju Kultūros ir švietimo ministerijai, mūsų tautiečiams Lietuvoje, atsiuntusiems kalėdinių dovanėlių vaikučiams ir leidinių "Donelaičio žemė" suaugusiems.

Šventinės iškilms tęsėsi iki gruodžio 30 d. Drauge su mokytojais R.Leonova, J.Miliūnu ir būriu mokinių aplankėme kunigo A.Gauronskio koplyčią, išklausėme šventąsias mišias. Vienuolės Marijonos padedami, vaikai giedojo Kalėdines giesmes, po mišių deklamavo eilėraščius apie Tėvynę, Kalėdas, apie žiemužę. Už tai vaikai buvo apdovanoti šventais paveikslėliais, medalikėliais, dovanėlėmis iš Vokietijos. Į namus vaikai sugrįžo dvasiškai turtingesni, giliau suvokę tikėjimo ir Kalėdų šventių prasmę.

Mokytoja Ona Kruglikova

Prūsos ir Mažosios Lietuvos fonde

1993 m. vasario 11 d. Prūsos ir Mažosios Lietuvos fondas minės savo kuklų dviejų metų jubiliejų. Gera proga apžvelgti Fondo veiklos rezultatus ir supažindinti su jais visuomenę.

Į šią visuomeninę organizaciją Fondas peraugo iš 1990 m. liepos 30 d. įkurtos Labdaros bendrijos "Mažoji Lietuva". Įregistravus Prūsos ir Mažosios Lietuvos fondą, numatyta daugiausia dėmesio skirti lietuviybės puoselėjimui Kaliningrado srityje bei Mažosios Lietuvos kultūros veikėjų vardų įamžinimui. Fondo veiklai vadovauja 7 asmenų taryba, jai talkina nemažas būrys Mažosios Lietuvos žinovų ir pagalbininkų. Pirmoji Fondo veiklos programa dar buvo gana kukli - numatyta sukurti paminklus žymiausiems Prūsų ir Mažosios Lietuvos žmonėms Herkui Mantui bei Martynui Mažvydui. Taip pat buvo pradėti remti Kaliningrado srityje dirbantys lietuvių kalbos mokytojai. Šiai programai realizuoti reikėjo surinkti 75 tūkstančius rublių. Buvo pradėtos rinkti lėšos, ieškota būsimų paminklų autorių. Rinkome duomenis apie Kaliningrado srityje dirbančius mokytojus ir jų problemas, su Lietuvos kultūros fondu parengėme kraštotyros ekspedicijos nuostatas ir anketą. Užmezgėme glaudžius ryšius su kitomis visuomeninėmis bei valstybinėmis organizacijomis ir Lietuvoje, ir Kaliningrado srityje. Fondo prezidentė V.Kondratienė pasiūlymu buvo sudaryta Lietuvos Respublikos ir Kaliningrado srities kultūrinio bendradarbiavimo sutartis 1991-

1995 metais. Šį darbą pradėjo koordinuoti Lietuvos kultūros ir švietimo ministerija. Fondo veiklos programoms pritarė ir jas rėmė Lietuvos Parlamentas bei Vyriausybė. Netrukus fondo sąskaitoje atsirado daugiau lėšų. Iš pradžių buvo padėta įsigyti lietuviškų knygų ir vadovėlių Kaliningrado miesto bei rajonų bibliotekoms. Pirmieji svaresnės Fondo pagalbos 1991 metais susilaukė Kaliningrado srityje dirbantys lietuvių kalbos mokytojai. Jiems buvo skirtos pašalpos, jų jau išmokėta 47 000 rb. 1991 m. pabaigoje buvo taip pat išmokėtos pašalpos visiems lietuvių kalbos besimokantiems mokiniams (211 000 rb). Kalėdų proga parūpinome dovanėles, o mokinių atostogų metu organizavome bei apmokėjome ekskursijas po Lietuvą išlaidas (6000 rb).

Neužmiršome ir Lietuvos pusėje esančios Mažosios Lietuvos dalies. Tiesa, Lietuvoje yra daugiau kultūros paminklų besirūpinančių organizacijų, todėl dėmesio čia skyrėme mažiau. Bet buvo surinktos lėšos M.Jankaus spaustuves atstatymo darbams (16 000 rb) ir Plikių bažnyčios remontui (1 000 rb).

Sunkiau sekėsi 1992 metais. Nuo pat Fondo įkūrimo net spaudoje buvo kartais rašoma esą Fondas piktnaudžiaujas lėšomis. Pasitaikė net atvirų provokacijų, kai vieną dieną prašyta paremti laikraštį "Jūra ir krantas", o po kelių dienų iš prokuratūros teirautasi, ar Fondas jau skyręs lėšų. Tokios

kalbos ir veiksmai paskatino Fondą sutikti, kad prokuroro K.Milkeraičio prašymu būtų atlikta pilna Fondo revizija, kurią 1992 m. rugsėjo-gruodžio mėnesiais ir atliko Valstybės kontrolės departamentas. Jos metu konstatuota, kad Fondas laikraščio "Jūra ir krantas" nerėmė, kad sąskaitoje esančios lėšos atitinka visą pajamų - išlaidų balansą. Taigi finansinių pažeidimų nerasta.

Net ir vykstant revizijai Fondo veikla nenutrūko. Toliau buvo vykdomi paminklų kūrimo darbai, su Kaliningrado srities valdžia buvo derinami jų statymo klausimai. Ypač daug problemų sukėlė M.Mažvydo paminklo pastatymo sutartis. Vietinė Ragainės valdžia kelis kartus keitė savo sprendimus ir atidėliojo dokumentų pasirašymą. Šiuo metu iškilio netikėtos paminklo apsaugos problemos. Kadangi jis pagamintas iš bronzos (190 000 rb), nutarta jį laikinai eksponuoti Vilniuje M.Mažvydo bibliotekos vestibulyje. Tikimės, kad situacija pasikeis, ir iki M.Mažvydo katekizmo išleidimo 450-ųjų metinių (1997 m.) paminklas iškils jam parinktoje vietoje - Ragainės bažnyčios šventoriuje. Šiuo metu jau pabaigta ir H.Manto paminklo gamyba (15 000 rb). Teliko sutvarkyti paminklo aplinką H.Manto žuvimo vietoje Norkyčiuose (Meždurečje). Paminklą atidengti numatyta vasarą, Rasos šventės metu.

Didelį susirūpinimą Fondui kelia lietuviško vaikų darželio ir Vydūno muziejaus steigimo bei

katalikų bažnyčios atstatymo darbai Tilžėje. Dėl pirmųjų dviejų objektų niekaip nesisėka susitarti su vietos valdžia, todėl negalime pradėti jų finansavimo, o bažnyčios atstatymo darbai ateityje pareikalaus labai didelių lėšų, kurių Fondas dar neturi. Todėl, suprasdami savo bejėgiškumą, šiuo metu remiame tik pačius būtinausius darbus, jiems skyrėme 20 000 rb. Ateityje Fondui reikės ieškoti nuolatinių bažnyčios statybos rėmėjų ir, matyt, tikėtis didesnės Vyriausybės ar užsienio išeivių paramos.

Jau tampa tradicija, kad Fondas Naujųjų metų išvakarėse parūpina kalėdines dovanėles lietuvių kalbos besimokantiems mokiniams. Kaip ir pernai 1992 m. beveik penkiems šimtams mokinių buvo įteiktos dovanėlės. Na o ypač malonu, kad šv.Kalėdų išvakarėse pavyko išleisti pirmąjį "Donelaičio žemės" numerį, skirtą Karaliaučiaus krašto lietuviams, jų bendruomenei konsoliduoti. Tai padaryta remiant Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerijai. Tad aišku, kad Fondas neapsieina be pagalbininkų ir sponsorų. Visiems jiems tariame nuoširdų ačiū, tikimės ir toliau vaisingo bendradarbiavimo.

Valdemaras Šimėnas

Prūsos ir Mažosios Lietuvos fondo viceprezidentas

Ar jau atidarėte savo investicinę sąskaitą?

(Socialinės apsaugos ministerijos informacija)

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1992 m. liepos 17 d. priėmė nutarimą Nr. 561, kuriuo nustatoma tvarka, kaip bus išduodamos valstybės vienkartinį išmokų pažymos ir atidaromos investicinės sąskaitos asmenims, kurie neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje. Tai politiniai kaliniai, tremtiniai, kiti asmenys, kurie už pasipriešinimą okupaciniams režimams buvo ištremti iš Lietuvos, taip pat jų vaikai.

Nutarime sakoma, kad šiems asmenims Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo galiojimo laikotarpiu irgi bus skiriamos vienkartinės išmokos. Šie asmenys privalo turėti šiuos dokumentus:

1. Lietuvos Respublikos piliečio pasas, pažymėjimas arba dokumentai, patvirtinantys teisę į LR pilietybę.
2. Kitos valstybės pasas (būtinai su priregistravimo atžyma) arba pažyma apie priregistravimą.
3. Reabilitacijos (archyvinė) pažyma.
4. Sutuoktųjų liudijimas arba kiti dokumentai (jei pakeista pavardė).
5. Gimimo liudijimas (tremtinių vaikams).
6. Tėvo (motinos) reabilitacijos (archyvinė) pažyma (tremtinių vaikams).

7. Vaiko gimimo liudijimas (jei tremtinys ar politinis kalinys turi nepilnamečių vaikų).
 8. Invalidumo pažyma (I ir II grupės invalidams).
- Asmuo arba jo įgaliotas asmuo, turintis notaro patvirtintą įgaliojimą, atsiima vienkartinį išmokų pažymą Socialinės apsaugos ministerijos Migracijos skyriuje (2600 Vilnius, A. Vivulskio g. 11, tel. 65 22 85) arba investicinę sąskaitą jam atidaroma Vilniuje.
- Asmenys, kurie nori atidaryti investicinę sąskaitą, turi parašyti prašymą Socialinės apsaugos ministru (žr. pavyzdį); prie jo reikia pridėti minėtų dokumentų kopijas.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos Ministrui	
Pil. _____ (pavardė, vardas, tėvo vardas)	
gyv. _____ (tikslus adresas)	
Prašymas	
Prašau išduoti man valstybės vienkartinį išmokų pažymą (ir atidaryti investicinę sąskaitą). Prie pareiškimo pridedu:	
1. _____	
2. _____	
3. _____	
data _____	Parašas _____

Trumpai

Lietuvos Respublikoje praėjusių metų gruodžio 28 dieną lankėsi Kaliningrado srities administracijos vadovas J. Matočkinas ir srities liaudies deputatų tarybos pirmininkas J. Semiovovas.

Sausio 18 d. Maskvoje Lietuvos kultūros ir švietimo ministras D. Trinkūnas ir Rusijos Federacijos švietimo ministras E. Tkachenko pasirašė ilgai ruošta bendradarbiavimo švietimo srityje susitarimą. Kaip buvome pranešę, realizuojant šį susitarimą, numatoma bendra abiejų ministerijų darbuotojų išvyka į Kaliningrado sritį aptarti lietuvių tautinės mažumos vaikų švietimo reikalius.

Regioninių problemų komisijos iniciatyva įvyko konferencija Mažosios Lietuvos tematika. Pagrindinius pranešimus skaitė minėtos komisijos pirmininkas, Seimo narys R. Ozolas ir buvęs AT Prezidiumo pirmininko pavaduotojas B. Kuzmickas. Kiti kalbėjusieji buvo visuomeninių organizacijų, besidominčių Mažosios Lietuvos problematika, atstovai. Iš Kaliningrado konferencijoje svečiavosi srities administracijos Tautybių tarybos skyriaus viršininkas E. Čajauskas, kuriam teko atsakyti į daug įvairiausių klausimų. Pirmojoje konferencijos dalyje dalyvavo Seimo užsienio reikalų komiteto narys V. Pleškaitis, buvęs AT deputatė J. Povilionis bei J. Paleckis. Galia, kad nesimėtam įvairių žinybų, Kaliningrado srityje turinčių interesų, atstovų.

Gruodžio pabaigoje Kauno kurijoje vykusios S. Tamkevičiaus privačiam pokalbiui priėmė Kultūros ir švietimo ministerijos darbuotoja, kuriojanti Kaliningrado srities lietuviškojo paveldo, kultūros ir švietimo reikalius, S. Lukoševičius. Pokalbyje buvo pasidalinta mintimis apie lietuvių tautinės mažumos gyvenimą srityje.

Dar tebevyksta Vydo namo Tilžėje nuomos sutarties su Kaliningrado sritimi derinimas. Kultūros ir švietimo ministerija išskyrė jų sutarties projekto vertinimą. Būtina pastebėti, jog statant tuščioje vietoje naują Vydo muziejų ir Lietuvos kultūros centrą turėtume 3-5 kartus mažiau išlaidų. Prie minimo namo "prisiūšome" tik todėl, kad jame gyveno ir kūrė Vydo namas.

Kaliningrado srities ir Tilžės administracijų pakeičiamu, siekiant išsamiau srities visuomenę suapžindinti su Vydo namo (vairiapusė veikia, jo 125-ųjų metinių progą Maironio muziejaus Kaune bendradarbiau V. Sataš Tilžėje ruošia jubiliejinę ekspoziciją, o Vydo draugijos rūpesčiu į rusų kalbą verčiami straipsniai srities spaudai. Jubilėjaus dienomis per Kaliningrado TV ketinama parodyti Z. Putlovo ir V. Bagdonavičiaus kuriamą filmą apie Vydo namą.

Kultūros ir švietimo ministerijos Kultūros paveldo departamente aptarti ekspozicijos K. Donelaičio klebonijoje Tolminkiemyje kūrimo ir Našių namo atstatymo reikalai. Taip pat buvo kalbėta, jog klebonijoje turėtų atsirasti vietos klasei, kurioje tautiečių vaikai būtų mokomi gimtosios kalbos. Pasitarime, kurį vedė ministro pavaduotojas K. Pleškaitis, dalyvavo memorialo Tolminkiemyje autorius N. Kiklauskas.

Herkaus Marčo paminklą, sukurtą Prūsos ir Mažosios Lietuvos fondo užsakymu, pastatyti apsiėmė Marijampolės kraštotyros muziejus. Paminklą ketinama atidengti Rasos šventės išvakarėse birželio mėnesį. Jis stovės toje vietoje, kur 1273 metais žuvo H. Mantas (prie Našių, dabar Meždurečje, [srūčio - Černiachovskio rajone]).

Kultūros ir švietimo ministerijos Ugdymo turinio departamente buvo aptarti mūsų tautiečių Kaliningrado srityje švietimo reikalai, kaip lietuviškos mokyklos užsienyje problemos dalis.

Mintimis apie tai pasidalino departamento direktorė prof. V. Zaborskaitė.

Kaliningrado mieste, viename iš darželių steigiamai lietuviškai grupei (pirmajai sričiai) išliko sunkumų - nerandama kvalifikuotos auklėtojos. Jei atsirastų šeima, galinti išnuomoti atskirą kambarį, šiam atsakingam darbu tinkamo žmogaus būtų ieškoma Lietuvoje.

Stalupėnų (Nesterovų) dirbti maža komplektinėje mokykloje iš Vilniaus išvyko mokytojas Sigitas Kuras. Jis tęs mokytojos iš Virbalio Vidos Sabalauškaitės pradėtą darbą.

Gruodžio viduryje Tilžėje įvyko Kaliningrado srities lietuvių kultūros bendrijos valdybos posėdis, kuriame dalyvavo srities administracijos Tautybių skyriaus viršininkas E. Čajauskas. Į posėdį pakviesti atvyko svečiai iš Lietuvos: Kultūros ir švietimo ministerijos Etninės kultūros skyriaus darbuotojai J. Trinkūnas ir S. Lukoševičius bei Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas V. Šilas, kurio pastabos apie posėdį spausdinamos šiame numeryje.

Prieš šv. Kalėdas Kultūros ir švietimo ministerijos rūpesčiu (Kaliningrado srities lietuvių kalbos besimokantiems tautiečių vaikams buvo nuvežta kalėdinė dovanėlių bei vadovėlių ir knygų siunta. Ta pačia mašina, lydima Prūsos ir Mažosios Lietuvos fondo viceprezidento V. Šimėno, nuvežta dovanų suaugusiems - pirmasis "Donelaičio žemės" laikraščio numeris bei laikas prof. I. Kuznecovai, Kaliningrado srities administracijos vadovo pavaduotojai. Laiške informuojama apie minėto leidinio įvežimą į sritį, taip pat išreiškiamas šiltas noras, jog "Donelaičio žemė" pasitarnautų gražiam lietuvių tautinės mažumos ir kitų tautybių žmonių gyvenimui. Laišką pasirašė Vydo namo d. jos pirmininkas V. Bagdonavičius ir K. Donelaičio d. jos valdybos narys S. Lukoševičius - vienas leidinio sudarytojų.

Prieš pat Naujuosius metus Kaliningrado srities lietuvių apšvietimo "inkaro" gamybos iš Kauno bei labdarinių organizacijų "Caritas" ir "Lituanica" atstovai iš Vilniaus ir Marijampolės. Jie Elėdūnų, Stalupėnų, Dobrovolsko ir Kaliningrado lietuvių kalbos besimokantiems vaikams atvežė kalėdinę dovanėlių, o suaugusiems - knygų.

Ar žinote, kad

Lietuvoje leidžiama 13 laikraščių ("Echo Litvy", "Golos Litvy" ir kt.) ir 3 žurnalai rusų kalba; 7 laikraščiai ("Kurjer Wilenski", "Nasza gazeta" ir kt.) bei vienas žurnalas lenkų kalba; savo laikraščius leidžia baltarusiai - "Naša Niva", ukrainiečiai - "Gomni Litvi", žydai - "Jerusalem d'Litva" (idiš, lietuvių ir rusų kalbomis), volodečiai - "Deutsche Nachrichten fur Litauen" (volodečių ir lietuvių kalbomis); Lietuvos radijas ir TV transliuoja laikas rusų, lenkų, baltarusių, ukrainiečių, latvių, žydų, totorių kalbomis; tautinių mažumų leidiniai savo nuostoliams padengti gauna didelius subsidejas. 1992 metais Lietuvos Vyriausybė per Kultūros ir švietimo ministeriją "Echo Litvy", "Kurjer Wilenski", "Vilnia" ir kitiems laikraščiams bei žurnalams skyrė per 27 milijonus talonų (visiems kitiems Lietuvos kultūrinio pobūdžio periodiniams leidiniams buvo skirta tik 18 milijonų talonų).

Is praeities

Sovietskas Tilžė

Tilsit (anksčiau Tilse)

Tilžė - miestas Nemuno ir Tilžės (vok. Tilszale, dab. Tilža) santakoje. Vardas kildinamas nuo žodžio tilžti - srūti vandeniu, būti vandeniu.

Miesto rytinis pakraštys buvo vadinas Prūsų Tilžė, pietinis - Kalkapiai, vakarinis iki Smalupės upelio - Stolbekiai. Prie Tilžės žiočių kadaise buvo skaluvinių gyvenvietė Spitrė.

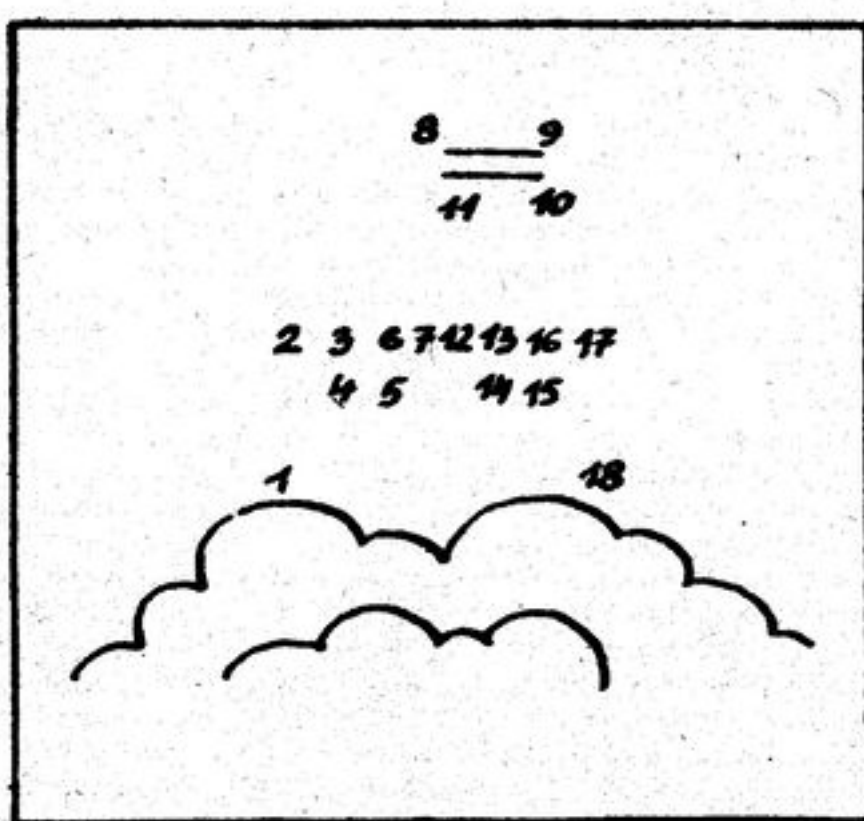
1278 kryžiuočiai sugriovė Spitrės pilį, o jos vietoje 1288 pasistatė savo. Daug kartų ją apgriovė lietuviai, o 1365 visai sunaikino.

1404-1409 Ordinas pasistatė naują pilį ir pavadino ją Neuen Hans. 1414 lietuviai ją dar kartą sumiokėjo, tačiau kryžiuočiai vėl atstatė. Po Mėlno taikos (1422, kai Ordinas galutinai atsisakė pretenzijų į Žemaitiją ir Užgimūnę) pilis buvo visai apleista. 1537 hercogas Albrochtas ją perstatė ir įsirengė reprezentacinius rūmus. 1805 jau neprižiūrimuose rūmuose pradėjo veikti popieriaus fabrikas. Netrukus po 1876 gaisro, rūmai buvo nugriauti, jų vietoje pastatytas kalkių fabrikas... Rytiniame miesto pakraštyje buvo Prūsų kaimas, vėliau virstęs Prūsų Tilžės priemiestiu. Į rytus nuo jo, Nemuno pakrantėje, yra Vorpilio piliakalnis (vardas kilęs nuo seno lietuviško žodžio voruoti - saugoti, ginti). Apie jį yra užrašyti keli padavimai.

XV a. Tilžė - žvejų miestelis. 1552 Tilžė - miestas su turgumi, bežnyčia ir 12 smuklių. XIX a. vid. vokiečiai miestą galutinai pavadino Tilsit. Tilžė prekiavo su D.Lietuva. Ypač intensyviai XVII a. Lietuvos pirkliai čion gabendavo savo prekes, išsiveždavo druską, silkę, audinius ir kt. Per marą išmirė pusė Tilžės gyventojų. Jų vieton 1732 buvo atkelti zalcburgiečiai, kurie gavo daug longvatų. Mieste vokiečių buvo daugiau, tačiau apytinkės išliko lietuviškos. 1870 parapijų surašymo duomenimis, visi 7500 gyv. buvo lietuviai, 1878 iš 10 000 gyv. lietuvių užrašyta tik 6000 (60%). 1897 jų buvo 58,3%, 1907 - 18,9%, 1912 - 19,7%. V.Šilas

Vaikams

Pleštuku sujunkite skaičius didėjimo eile ir NUSPALYKITE

Galvosūkiu, išspausdinto laikraštyje "Donelaičio žemė" gruodžio mėnesį, atsakymai:

1. Lietus, 2. letis, 3. Eglutė, 4. Takas, 5. Upelis, 6. Varpa, 7. Aguona. Teisingai galvosūkių išsprendė Kaukėnų (Jasnoje) vidurinės mokyklos šeštoji klasė mokiniams Romas Šerbinin.

DONELAIČIO ŽEMĖ

Steigėjas ir leidėjas: Kristijono Donelaičio draugija
Redaktorius: Steponas Lukoševičius
Spaudai parengė V. Mikailionis
Kompiuteriu maketavo K. Katkus
Adresas laiškam: J. Basanavičiaus 5, 2683 Vilnius
Telefonas Vilniuje: 61 76 87

SL 1537.1993 02 08
leid. apsk. lankas 1
Tir. 2000 egz.
Užsakymo Nr.
Spausdino valstybinė įmonė "Spauda"
Laisvės pr. 60, 2019 Vilnius. Kaina 5 lt.